

pustnem času l. 1295., preživevši večer v veseli družbi, je udril z dvema pajdašema v stolnico Pistojsko ter ukral dragocene kelihe; te je skril v palači plemiča Vanni della Mona, ki je bil po nedolžnem obešen, ker so se našli pri njem ob hišni preiskavi, ki jo je povzročil sam Vanni Fucci. — V. 140—151: S peklensko zloradostjo napoveduje Fucci Danteju — belasu — ghibelincu — poraz belasev, ki se je zgodil v maju l. 1301. Pol leta pozneje je jahal zaščitnik črnih, Karel Valoaški, skozi mestna vrata v Firence,

kjer so zavladali črni. V naslednjih bojih med črnaši in belasi je bil glava prvih grof Malaspina, ki je imel posestva v dolini rečice Magre (v Magrindolu). Pesnik ga imenuje strelo, zavito v oblake, ki bo v bitvi na Pičenskem polju (pod Pistojo) predrla oblake ter treščila med belase. — Dante je bil v težkih dnevih svojega prognanstva nekaj časa tudi gost pri Malaspinu v Magrindolu; s to prelepo primero o junaku in streli se je za vse čase sijajno zahvalil svojemu gostitelju. (Dalje v letniku 1911.)

Književnost.

Silvin Sardenko, **Mater dolorosa**. V sedmih dramatskih slikah. Ljubljana 1910. Izdalo „Apostolstvo sv. Cirila in Metoda“. Natisnila Katoliška tiskarna.

V sedmih dramatskih slikah nam opeva naš znani in ljubljani lirik sedem bridkih mečev Žalostne Matere. Pesnik se je živo poglobil v stvarino, ki je bila vse čase hvaležen tema velikih pesniških duš. Lepi verzi so polni prelepih misli, kakor jih misli v vernem premišljevanju globoko religiozno in nežno čuteče pesniško srce. To ni vsakdanja nabožna poezija, to je visoka religiozna lirika. Dramatska oblika je le zunanje sredstvo, ki naj se po njem ta sveta poezija razliva v kar največ src, budeč v njih čuvstva pobožnosti in molitve. Pesniku čestitamo na tej lepi žalostni pesmi.

Dr. M. O.

Etbin Kristan: **Samosvoj**. Drama v petih dejanjih. Ljubljana 1910. Založil L. Schwentner. 8°. VI + 121. Cena: broš. 2 K, vez. 3 K.

S to dramo je krenil Kristan nazaj na pot, po kateri je začel hoditi pred leti z dramo „Volja“. To je moderna, simbolična drama v Ibsenovem stilu, ki ne operira z dejanjem samo toliko, kolikor ga neobhodno potrebuje za dokaz idejne tendence svojega sujeta. Ideja Kristanovega dela je socialna reforma, ki terja pravice za celokupnost ljudstva napram individualizmu in osebni koristi posameznika. Zastopniki splošnokoristnih idej so mase in posamezniki, reprezentant egoizma pa je graščak in raziskovalec starine Romè.

Uravnava vode Melnice je skupna vez, ki posega v lastninsko pravico Komarjevega travnika in v interesni krog Rometovih načrtov. Kristan je hotel dokazati, da se mora osebni dobiček umakniti celokupni koristi, to je: da mora liberalizem kloniti glavo pred socialnim delom.

Ta dokaz se je Kristanu vobče posrečil in nam je simpatičen, ker je resničen. Samo dva faktorja nam ne ugajata. Ekspropriacija Rometovega travnika je postavno nemogoča in je potemtakem vsa zidava dejanja na ta zaplet — iluzorna. Vsled napačne rabe premise je potemtakem ves konflikt, ki izrase iz nje, le skonstruiran. Pa tudi nositelj skrajno egoistične osebne koristolovne ideje starega individualizma, Romè, je nemogoč. Pisatelj bi moral objektivno deliti solnce in sence. Romè je Nietzschejanec v najvišji potenci. Gre preko vsega na svetu; vsa pota in vse steze vodijo do njega samega. Sam sebi je smoter in cilj. Ljudje navadnega pojmovanja so mu „zvezde v luži“

(107), „vsaka toleranca je zatajevanje samega sebe“ (108). Družabna pravila socialne konvencije so mu „šara“ (107) itd. Romè ni človek in pol, ampak zver in tričetrt.

Poleg socialnega jedra se da brez sile iz drame izluščiti še dvojne motive, iz katerih potekajo konflikti. — Prvi je boj naravne pravice proti postavnici. Torej motiv, ki ga je mojstrsko obdelal že Oto Ludwig v „Erbförsterju“, ki je glede trme gotovo enak slovenski trmoglavosti Rometa in Komarja. Subjektivna pravica se bori proti objektivni. — Drugi motiv je družabno vprašanje; v ta idejni krog je nanese Kristan nekaj satire. Večerje, slavnosti, veselice, jour-fixi in vsakovrstne prireditve služijo v osebni kult prireditelja samega. Naslovi raznih prireditev so gole fraze, krinka, slepila in pesek v oči, koncesija družbi in osebni častilakomnosti. Reprezentantinja teh krogov, Marjana, je stara figura, ki ji tudi Kristan ni nadel novih potez, razen res elegantnih kretenj in salonskega dialoga. — Neizpeljan je ostal motiv rodne grude.

V sodnijskih scenah je Sitnik figura, ki sicer ni karikirana docela, ki pa meji vsaj že na tisto mejo, kjer se srečavata realizem in karikirana satira. Sitnikova omejenost in njegovo obnašanje sicer ne zaide v nedostojnost in ga ne zavede naravnost v neverjetnost, a je brezdvomno figura, ki zasluži, da postavimo poleg nje vprašaj.

Kakor je Kristan kaj rad problematičen in teoretičen v svojih nazorih, tako se tudi v tej drami ni izognil tej kvintesenci svojega bistva. Vse je teorija, praktična stran je zadeta le toliko, kolikor se pač krije teorija s prakso sploh v življenju. To se pa dogaja le redkokdaj. Zato je Kristanovo delo po pretežni večini glede jedra in izpeljave sujeta kot takega teoretična razprava teoretičnih naziranj. Le tako je n. pr. mogoče, da izgovori Ivanka one neokusne besede o zakonu, ki bi jih človek naivnemu dekletu še odpustil, če bi ne bile tako plitvo tendenciozne.

Glede tehnike ni delu oporekati ničesar. Teče gladko, scene so napete in koncentrirane, zapletljaji krepki, dialogi kratki, scenični efekti naravni in neiskani.

Nekaj posebnega je slog! Koncizen, lapidaren, ne pretiravam, bere se kot brzozjavno poročilo. Niti ena sama beseda ni odveč, vse umerjeno. Prilike in podobe so, izvzemši par izjem — samostojne in pesniške. Tako rudimentarnega in lakoničnega dialoga nisem doslej naletel v nobenem, tudi neslovenskem delu. Na odru bo pa ta dialog pripravil tega in onega